

Moudrý Řek Herakleitos údajně pronesl tato slova: „Při hledání pravdy se připrav na nečekané, neboť pravda se obtížně hledá... a nepadno se chápe, když ji nalezneš.“ I tak bychom mohli shrnout vývoj při prezidentské volbě, která nás čeká během měsíce. Ptejme se: půjde opravdu o hledání pravdy při výběru kandidátů na tuto mocenskou pozici? Nezastiňuje právě moc pohled na zjevovanou pravdu? Nechtě si odpoví každý sám. Přejme si, aby šlo o přiblížení se k ní.

Natočeno v době inflační.

MS: *V lednu nás čekají třetí přímé prezidentské volby. Jsou ve vašem zájmu?*

RJ: Ano, protože prezident – i když nemá výrazné pravomoci – je vnímán na půl monarchisticky, jako vážená osobnost na Hradě, na kopci, nad řekou. Vždy bude velkým podstatným politickým hráčem.

MS: *Dokázal byste přirovnat postavení českého prezidenta ve srovnání se střeoevropskými či evropskými?*

RJ: Rozhodně je silnější než německý, rakouský a maďarský prezident. Podle ústavy slabší než polský a francouzský, ovšem s velkým neformálním vlivem.

MS: *Co je toho neformálního vlivu příčinou? Bylo to způsobeno osobnostmi, jež tento úřad reprezentovaly?*

RJ: Ano, šlo o dvě osobnosti. První představoval Tomáš Masaryk, jenž vytvořil svou osobností velmi silný prezidentský úřad. Také měl monarchistické prvky. Jezdil na koni, chodil v polouniformě s legionářskou kšiltovkou, což nenáleželo k tradičnímu civilnímu obleku – obleku a cylindru. On založil tradici silných prezidentů. V komunismu nestačilo být pouze generálním tajemníkem komunistické strany, jenž zosobňoval faktickou moc, ale být prezidentem se hodilo, a to jak Gottwaldovi, tak Novotnému či Husákovi. Po revoluci v roce 1989 se Václav Havel těšil úžasné neformální autoritě. Jeho formální pravomoci nebyly nijak velké, ovšem on navázal na Tomáše Masaryka. Jak Beneš zdědil Masarykovo pojetí prezidentství, tak nástupci Havla – Václav Klaus a Miloš Zeman si rovněž „libovali“ v silném masarykovském pojetí prezidentství.

MS: *Můžeme říci, že duch úřadu se vytváří podle osobností, které je vykonávají?*

RJ: Minimálně na začátku. Pak to přetrvává mnoho let. Kdyby se stal Emil Hácha prezidentem v normálních časech, ne v šílené době, zosobnil by normálního prezidenta – spíše poctivého úředníka. On se však dostal do šílené situace, v níž nemohl dělat vůbec nic.

MS: *Souhlasí Češi s onou „neústavní“, neformální silou, která vznikla během dvacátého století?*

RJ: Češi si „zvykli“. Očekávají to a dosud se jim to vždy splnilo. Podívám-li se však na to reálně, poté Václav Havel, Václav Klaus a Miloš Zeman zosobňovali nejsilnější politické osobnosti posledních 33 let od listopadu 1989.

MS: *Nyní nás čeká klání 21 uchazečů. Mnoho, málo pro desetimilionovou Českou republiku?*

RJ: Někteří budou dle ministerstva vnitra vyloučeni pro formální nedostatky. Stále však zůstane mnoho kandidátů.

MS: *O čem takový počet svědčí?*

RJ: O neschopnosti úsudku a o úžasné osobní ješitnosti. Šanci má prvních pět. Dobrá, „nafoukněme“ ego, a proto dostaneme deset kandidátů, ale 21 kandidátů je na psychiatrickou diagnózu mnohých

z nich.

MS: *Možná jste příliš přísný. Nepsychiatrizzujme, prosím, poněvadž se to nevyplácí. Ostatně, Jindřich Šídlo, český politický komentátor, říká, že prezidentská kandidatura může odstartovat skutečnou politickou dráhu jednotlivých kandidátů. A tak se stalo u Jiřího Drahoše, pana Marka Hilšera, Pavla Fischera.*

RJ: Ano, oni se stali senátory. Nikdy předtím nekandidovali za politickou stranu ani do jedné z komor Parlamentu ČR. Neúspěch v jejich případech byla kvalifikace pro výkon senátorského křesla. Všimněte si, ani jeden se nestal lídrem politické strany, nezaložil vlastní, ale jde o tři solitéry neidentifikovatelné s žádnou politickou stranou.

MS: *Nemůže se o kandidátovi na prezidentský úřad uvažovat jako o solitérovi, jako výrazné osobnosti vyčnívající z veřejného prostoru? Ten, kdo kandiduje na prezidenta, možná skrývá potenciál na vytvoření politické strany!*

RJ: Nevím. Na prezidenta kandidovali zájemci, vzešli z politických stran. Václav Klaus ještě v nepřímé volbě a stranický Miloš Zeman pak kandidoval v přímé volbě občany. Andrej Babiš, lídr strany, jenž v současné prezidentské volbě kandiduje, má jako protikandidáty s největšími preferencemi – generála Petra Pavla a profesorku Danuši Nerudovou, kteří nejsou spojeni s žádnou politickou stranou.

MS: *Je správné, aby kandidáti měli podporu společenství či strany jako v případě pana Andreje Babiše, nebo je to lhostejné a sbírají podporu napříč politickým spektrem?*

... Osobnost prezidentem? ...

RJ: Nejde o to nejdůležitější. V přímé volbě kandiduje každý jako osobnost.

MS: *Spatřujete u 21 kandidátů osobnosti?*

RJ: Ani na polovinu z nich si vůbec nevzpomenu, protože jsem o nich vůbec neslyšel, a proto je mohu těžko hodnotit. Za osobnost evidentně považuji Andreje Babiše. Nehodnotím, zdali kladná či záporná, ale jedná se o lídra strany, která byla nejsilnější a nyní druhá nejsilnější. U generála Pavla se jistá míra osobnosti očekává. Univerzitní profesorka Nerudová dosáhla akademického úspěchu. Senátor Pavel Fischer byl velvyslancem ve Francii a nyní působí jako senátor. Také jemu můžeme přiznat statut osobnosti. Dalším v pořadí je odborový boss Josef Středula, jehož funkce je ve vyspělé zemi velmi silnou pozicí. Nezapomněl bych na senátora Marka Hilšera, ale zde bych asi skončil.

MS: *Co například matematik Karel Janeček?*

RJ: Spatřuji v něm spíše osobnost showbyznysu. Je neoddiskutovatelné, že prezentoval úspěšný podnikatelský záměr na základě svých schopností. Od té doby spíše působí více jako showman než seriózní veřejná osoba.

MS: *V debatách o prezidentovi se ozývá názor: prezident by měl sjednocovat. Jak se díváte na tuto skutečnost? V čem by mělo být sjednocení? Neměl by spíše probouzet zapomenutá témata, usměrňovat debatu než právě sjednocovat?*

RJ: Snad apelovat na to lepší v člověku, ale takovou roli sehrál Masaryk, Havel, ale pak další prezidenti tomuto nároku nedostáli. Například Beneš byl ješitný člověk a také mstivý člověk. Komunistické prezidenty nemá smysl komentovat. Václav Klaus se též vyznačoval ješitností. Miloš Zeman? Možná bude mít klidné a pokojné stáří. U něho se ovšem často projevovala lidská zloba.

Vyloženě chtěl být zlý vůči některým občanům. Z minulosti nám vyvstávají dva protipóly: Masaryk, Havel, ale pak následoval pokles. Ptám-li se: co přišlo po Klausovi - obávám se, že to musím říci takto - doslova sešup.

MS: *Prezidentství v Čechách připomíná jízdu na horské dráze či plavbu turbulentním akciovým trhem. Čím vás zaujali kandidáti, pokud souhlasíte s tím, že jsou podstatní pro naši zemi a ovlivní dalších pět let politického i ekonomického života? Bohužel se vám do mysli zapsalo pár autorů - možná ti nejsilnější.*

RJ: Upřímně v polovině listopadu nevím, koho budu v prvním kole volit. Zatím nemám svého kandidáta, protože mne dosud nikdo jednoznačně nepřesvědčil. Podívám se na debaty kandidátů a uvidím, jak kandidáti budou „pod palbou“ reagovat na nepříjemné otázky. Víím, že na ně též bude průběžně házena špína. Až pak si utvořím konečný názor.

MS: *Domníváte se, že kandidáti budou dostatečně autentičtí? Nepůjde o hru? Vííme, že média mnohé skutečnosti mohou potlačit a jiné zesílit. Najdete právě v mediálním prostoru vámi hledanou odpověď?*

RJ: Ano, půjde o pokus o hru ze strany všech. Každý bude chtít vypadat nejlépe, jak dokáže. Člověk po čase je schopen vidět pod „masku“ výběru prezidenta. Snad někteří mají ještě představu autentického Havla, možná více si vybaví Klause a pochopitelně Zemana. Jednoduše dokážeme odhadnout, jací jsou. Také Andrej Babiš se nám odkryl. Čtyři roky působil jako vicepremiér, ministr financí a následně jako premiér. Vííme, co od něho čekat, ale ne od těch ostatních kandidátů, které dobře neznáme. Doufám však, že postačí pár projevů na veřejnosti, nečekaných situací, jež nám odkryjí mnohé, onu pózu. Někdy je tak křečovitá, že si jí více uškodí, než pomohou.

MS: *Jak se pak díváte na autentické „mlčení“ generála Petra Pavla?*

RJ: Interpretuji ho dvěma způsoby. Nenáleží do společenství „mluvků“. To znamená, že není ve svém živlu, když mluví. Vzpomeňme - Havel rád mluvil, stejně jako jeho následovníci. Generál Pavel mi přijde jako introvert a jako generál nebyl zvyklý na velké diskuse, spíše na přijímání, ale pak i na vydávání rozkazů. Druhé vysvětlení uvádí: jde o rozumný taktický postoj. Snaží se působit nad věcí, uvážlivě, ale o to důstojněji. Jeho hlavní kampaňová strategie je služba důstojnosti. Zkrátka, neudělám ostudu tomuto úřadu. K tomu je dobré, aby nemluvil zbytečně, chaoticky a freneticky. Víím, že panu generálovi to asi nevydrží dlouho, protože v diskusích bude muset něco říci, bude se muset projevit. Právě uvidíme, jak toho bude schopen.

MS: *Česká moudrost říká: mlčeti zlato, mluvíti stříbro.*

RJ: V jeho případě jednoznačně.

MS: *Nebylo by lepší na podněty novinářů otevřeně přiznat: kdo nebyl členem v komunistické straně? Chtěl jsem být vojákem. Pokud jsem chtěl být vojákem, musel jsem být i v komunistické straně. Neznám vojáka disidenta.*

RJ: Tímto stanoviskem by působil defenzivně, tedy jako že se musí za něco omlouvat. Pro něho je lepší tento podnět přejít mlčením. Tato úvaha napadne každého vnímavého občana.

MS: *Co jiného než: mea culpa, mea maxima culpa.*

... Co nabízejí? ...

MS: *Ptejme se: co nabízejí? Nenabízí potenciální kandidáti místo programu pocit? Nechci volbu*

prezidenta karikovat, ale nemůžeme tuto volbu srovnat s volbou královny krásy? Možná je má otázka nepatřičná a mýlím se.

RJ: Většinu voličů nezajímá program více než osobní důvěryhodnost. U soutěže královny krásy se nepídíte po názorech slečen, rozhoduje krása a sympatický dojem. U prezidentského kandidáta se ptáme po důvěryhodnosti, a proto partikulární otázky mohou být podružné.

MS: *Opět se nacházíme spíše v náručí emocí než rozumu?*

RJ: V přímé volbě ano. Češi udělali chybu, že jsme od nepřímé volby prezidenta přešli k volbě přímé.

MS: *Chyby se ve společenském životě stávají a tato chyba může být napravena. Co o tom soudíte?*

RJ: Až tato volba skončí a nový prezident či prezidentka bude zvolena, nikdo neinicuje změnu ústavy, jelikož přijdou další problémy, s nimiž se budeme muset vypořádávat. Jak by se k tomu stavěla vláda, obě komory. Jednalo se o jednorázový přechod od volby nepřímé k přímé. Stalo se a přímá volba zde bude zřejmě existovat, dokud nedojde k dramatické změně ústavy, čímž myslím přijetí nové ústavy.

... Vyhnout se klamu ...

MS: *Jak se vyhnout šalbě, chcete-li chvilkovému omámení myslí při volbě prezidenta, aby nedošlo k dalšímu nežádoucímu sešupu? Mít velkou paměť spojující to podstatné?*

RJ: Ta paměť je podstatná.

MS: *Jak bojovat se šalbou při prezidentské volbě, či lépe jak s ní zacházet ve veřejném prostoru?*

RJ: Sám nevím, jak přesně odpovědět. Nejde o otázku na konkrétního člověka, protože v tom spatřujeme kolektivní rozhodnutí celého elektorátu.

MS: *Ptejme se, jak obecně vzdorujete šalbě? Za sebe říkám: podstatné vyvstane, aniž se člověk zabývá detaily. Na druhou stranu i detail někdy rozhoduje. Ptám se proto, že společnost, v níž žijeme, dá hodně na efekt a lidé se tomu přizpůsobují i svojí sociální hrou, sebestylizací zakrývající pravdu. I moudří občas podlehnou svádění.*

Ještě něco: Václav Havel z počátku vystupování na veřejnosti si nebyl příliš jistý. Osvojil funkci i řeč na veřejnosti a troufám si konstatovat, že se v nich zabydlel, třebaže se občas „ošíval“.

RJ: Je lepší vidět celkový obraz než se utápět v detailech. Dbát na zdravý selský rozum. Další by měla být zkušenost, kterou máme. Sám nemám zkušenost z první republikou, ale pouze s obdobím posledních 33 let. Ve veřejném prostoru existují různé typy lidí včetně šarlatánů, podvodníků. Vzpomeňme na pana Miroslava Sládka, další zkušenost přišla s Věcmi Veřejnými, kde působil pan Vít Bárta. Nyní se v politickém prostoru objevil pan Tomio Okamura. To jsou političtí podvodníci a hochštapleři. Jistě se tam vyskytují i poctiví lidé jako pan Vladimír Špidla, třebaže zastává odlišný politický názor. Nesouhlasím s ním, ale vážím si ho. I lidé z mého tábora udělali chyby. Mám na mysli bývalého premiéra Mirka Topolánka či ješitného pana Václava Klause. Zmíním i pana Petra Nečase, jenž podlehl vlivu dámy, kterou zaměstnával a následně si ji vzal za ženu. Snad i kvůli ní došlo k pádu vlády v roce 2012. V krátkém časovém úseku vidíme selhání jednotlivců. Také se objevuje skutečnost, že něco někomu projde a něco ne. Vzpomeňme na Karla Schwarzenberga – jemu pepné slovo mnozí prominou. V české společnosti existuje zkušenost a právě na pozadí této zkušenosti můžeme hodnotit kandidáty, kteří se nám nabízí, případně jako Karel Janeček se nám vnucují.

MS: *Lze usuzovat, že tyto volby otevřou další kapitolu českých dějin?*

RJ: Ať bude zvolen kdokoliv - prezident, prezidentka, zanechá za sebou méně výraznou stopu než naši první tři polistopadoví prezidenti. Nechci říci, že půjde o úřednického prezidenta, ale aby to neznělo pejorativně, bude méně okázalý, dominantní, ale více kooperující prezident.

MS: *Nehledá se v prezidentské volbě anti-Babiš? Všichni demokratičtí kandidáti mají zájem. Předpokládá se, že se pan Babiš postoupí do druhého kola.*

RJ: Myslím si, že pokud by pan Babiš byl zvolen prezidentem, na vrchol exekutivy se dostane nekonsensuální osobnost, velmi aktivistická, konfrontační. Pokud nebude on zvolen, poté kdokoliv z druhé části bude splňovat výše uvedené charakteristiky.